

הַלְבוֹת שֶׁפֶת סִימָן רַעוּ

ביאורים ומוספים המשך

המלאכה עשויה מאליה.

[משנ"ב ס"ק יב]

אָף לֹא הָיָה דַעְתוֹ שֶׁיִשְׁאָר שֵׁם בְּשֶׁפֶתָיָהּ.

וגם אם בשעת הנחת הנר היה בדעתו שישאר שם כל השבת, אלא שנמלך לסלקו ושכח לסלקו, דעת הגרש"ז איערבוך (ששי"ב פ"כ הע' קעה) שנחשבתו מוציאה מידי מעשהו הראשון, ולכן נחשב הוא כשוכח, ואין הטבלא נאסרת בטלטול.

ואם היתה דעתו שישאר הנר על הטבלא כל השבת, אלא ששכח ששבת היום, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ג פע"ג ס"ק א) שהטבלא נדונית כבסיס, שהרי הניח עליה את הנר מרצונו, ואף על פי שלא ידע שבכך מבטל את הטבלא לנר, מי"מ נעשית ההקצאה מאליה.

ואם היה בדעתו להניח על הטבלא דבר היתר החשוב יותר מהנר, כדי שלא תיאסר הטבלא בטלטול [נמבואר להלן ס"ק יח], ושכח ולא הניחו, צידד הגרש"ז איערבוך (ששי"ב ח"ג פ"כ הע' ה) שדינו כשוכח, ונשאר בצ"ע, ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סי' נא) כתב שאינו נחשב כשוכח, שהרי על כל פנים לא שימשה הטבלא אלא את הדבר המוקצה, וכן היא דעת הגרי"ש אלישיב (שבות יצחק מוקצה פט"ו אות ג), והגר"נ קרליץ (חוט שני שם).

15) ואף שלענין פתיחת הדלת כנגד הנר, דעת המג"א [הובא לעיל ס"ק ג] שאסרו לפותחה אף בזמן שאין רוח, גזירה משום זמן שיש רוח, ביאר המג"א שמעיקר הדין מותר לפתוח את הדלת הנמצאת כנגד המדורה אף ברוח מצויה, אלא שמרו בה משום רוח שאינה מצויה, ומי"מ אין לגזור אף בזמן שאין רוח כלל. מה שאין כן בנר, כיון שאף רוח מצויה מכבה אותו, יש לגזור בו על זמן שאין בו רוח משום זמן שיש בו רוח.

[משנ"ב ס"ק יא]

שְׁאִינוּ עוֹשֶׂה קְלוּם אֶלָּא עוֹצֵר הַרוּחַ, וְאִם תִּקְּהָ תִקְּהָ¹⁶.

16) ואף שלענין הנר שיש בו גחלים לחשות, התבאר בשו"ע לעיל (סי' רנט ס"ז) שאסור לישראל לסתום את פי התנור משום כיבוי הגחלים, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' טו ס"ק יא) שהאוויר שבתנור נצרך לעצם בעירת האש, ולכן הוא נחשב כחומר הדליקה, ודינו של המונעו בדין הממעט שמן שבנר, שהוא כמכבה את האש ממש, מה שאין כן בנר הדולק בבית, שבבית יש הרבה אוויר, והרוח הבאה מבחוץ אינה אלא מלבה את האש שלא תכבה, לכן אין המונעה נחשב אלא כמסיר מונע, והמלאכה נעשית מאליה, ואף שיתבאר ברמ"א לקמן (סי' שלד סכ"ב) שמלאכה הנעשית על ידי גרמא אסורה, זה דוקא כשגורם לעשיית המלאכה, מה שאין כן כשמסלק את המונע ובכך

הַלְבוּת שֶׁבַת סִימָן רַעוּ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יח]

שְׁתֵּי הַיָּמִים שֶׁבַת כָּל הַשָּׁבָת (24) וכו', לְטוֹלָה לְמַתָּר צֶלֶל־יָדֵי אֵינוֹ־יְהוּדִים (25) וכו', וְלֹא נִעְשֶׂה הַשְּׁלֵחַן וְהַמִּקְדָּשׁ בְּסִיסֵי לְאֶסְרוֹ (26) וכו', שָׂרִי לְנֶעֶר בְּעֵצְמוֹ (27) וכו', וְשָׂרֵי דְבָרִים שְׂפָרִיף לְשֶׁבַת (28) וכו', מִן שְׁלֵקָתָהּ הַנֶּר הַדּוֹלֵקָתָהּ (29).

(24) אולם, גם לדעה זו כתב לקמן (סי' שט ס"ק בא) שאף אם לא חשב במפורש שיהיה הנר מונח על השולחן כל השבת, אלא הניחו כסתם שיהיה מונח עליו בשבת, השולחן נעשה בסיס, דוקא כשחשב במפורש לסלק מעליו את המוקצה בשבת [בגן על ידי נבוי או על ידי טלטול מן הצד], או שהוא דבר שהדרך לסלקו בשבת, אינו נעשה בסיס לדעה זו.

(25) משמע, שבלא טעם זה היה השולחן נחשב כבסיס, ואף על פי שעומדים הנרות לכבוד, ואם כן אין דעתו שישארו על השולחן כמשך כל השבת כשהם כאיסורם, ולדעת המקילים אינו צריך להיחשב כמניח, כתב בביה"ל לקמן (סי' רעט ס"ב ד"ה אפלו) בשם התוספתא שבת, שמימי כיון שאין דעתו לסלק את המוקצה כשהוא באיסורו מעל השולחן, נעשה השולחן בסיס בתחילת השבת, ומיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכל השבת [ורק כשדעתו לסלק את המוקצה מעל השולחן, אין השולחן מתבטל למוקצה ואינו נעשה בסיס].

ובאופן אחר ביאר בשם הפמ"ג, שדוקא באופן שיכול לנער את המוקצה בבין השמשות, סברו המקילים שאינו נעשה בסיס, מה שאין כן בנרות, שאי אפשר לנערם מעל השולחן בבין השמשות, שהרי נר בשבת חובה, ועוד, שבניעור נרות של שמן גם יש איסור משום כיבוד, ולכן נעשה השולחן בסיס אף אם אין דעתו שישארו עליו הנרות במשך כל השבת. אכן, לדעת הט"ז (שם ס"ק ב) המובא בביה"ל שם, די במה שיכבד הנרות באמצע השבת כדי שלא יחשב השולחן כבסיס.

וכן מנורה שהניח עליה נר על דעת לסלקו באמצע השבת, כתב בביה"ל שם שאינה נעשית בסיס. אכן, החזו"א (א"ח סי' מח ס"ק ח) הסתפק בדבר, וכתב שיתכן שמנורה המיוחדת לנרות חמורה יותר משאר בסיס, ונעשית בסיס לכל הדעות.

(26) והמפה שעליה מונחים הנרות, כתב לקמן (סי' שט ס"ק יח) שאינה נחשבת כבסיס גם אם אין דעתו לטלה על ידי נבוי, וכמו שכתב המג"א (שם ס"ק ו) שאין דין 'בסיס' אלא כשנמנה עליו את המוקצה כדי שיהא מונח במקום זה דוקא בצורה טובה, אבל לא כשאין לו ענין להניחו דוקא במקום זה, אלא שהניחו עליו מפני שאין לו מקום אחר להניחו וכו'. ואף שכתב שם שיש החולקים על המג"א, מימי הכרע שבמקום הדין יש להקל כמותו.

וסברא נוספת להקל במפה, כתב בשע"צ שם (ס"ק כד) בשם הבית מאיר, שהמפה עשויה לכסות את השולחן ולא לצורך הנחת הנרות, וגם הנרות אינם מונחים עליה אלא כדי להאיר על השולחן, ולכן אין המפה נעשית בסיס לנרות.

(27) ואם אינו יכול לנער, כתב בביה"ל לקמן (שם ס"ד ד"ה כד) בשם הרעק"א, שאסור להגביה את הבסיס עם המוקצה ולהעבירו למקום אחר, וכדינו של שוכח, משום שאף לדעה זו אין זה נחשב כשוכח גמור, ולא הותר אלא לנער.

(28) משמע מדבריו, שחשיבות הכרות היא משום שהן נצרכות לו לשבת, וכן מתבאר מלשון החיי אדם ('ח"ב כלל סו ס"ד), וכן דעת החזו"א (ארחות רבינו ח"א עמ' ק"ט), שאף על פי ששווי הממוני של האיסור גדול יותר משל הדין, מימי דבר ההיתר שנצרך לו לשימוש בשבת, חשוב יותר לענין זה. וכן כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ה סי' כב אות יז), וכן כתב בשו"ת שבט הלוי ('ח"ח סי' נב) לענין פמ"ז כסף [המוקצים משום חסרון כסף, ראה חזו"א א"ח סי' מד ס"ק יג], שאף על פי ששוויים רב, הכרות הנצרכות לו לסעודת שבת חשובות יותר, ואין הבסיס נאסר בטלטול.

המשך במילואים עמוד 15

[ביה"ל ד"ה אף על פי]

וְלִמְצוֹתָהּ צָרִיךְ צִיּוּן (18).

(18) אמנם, בשע"צ לקמן (סי' תרפ ס"ק ד) ציין להרבי הרמ"א כאן שמותר לפתוח ולנעול דלת שקבע בה נר של שענה, ולא חילק בין אם שכחו שם ובין אם הניחו שם בסוּנָה (שונה הלכות ס"ג).

וכן דלת של מקרר שמונח בו מוקצה, כתב הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סי' שח ס"ק יג) שהדלת בטלה למקרר ואינה נעשית כבסיס, דעת הגרי"ש אלישיב (שבות יצחק מוקצה פי"ב אות ב) שבדיעבד יש להקל לפותחה גם אם אין בה דבר היתר החשוב יותר מהאיסור, שכיון שהמקרר מחזיק ארבעים סאה, נחשב הוא כאהל דינו כבית, והדלת בטלה אליו ולא למוקצה. מאידך, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ג פמ"ד ס"ק א) שיתכן שאין דלת המקרר רומה לדלת הבית, ואסור לפותחה אלא אם כן מונח שם גם דבר היתר החשוב מהמוקצה.

[משנ"ב ס"ק יז]

לְשָׂרִיף לְהַשְׁתַּלְא (19).

(19) אבל ניעור שנעשה לצורך המוקצה, בגן כדי שלא יפסד וכו', כתב לקמן (סי' שט ס"ק יד) בשם המג"א שאסור, וכמו שאר טלטול מן הצד שאסור לעשותו לצורך המוקצה. אכן, בשע"צ שם (ס"ק יז) כתב שדין זה אינו כרור, ויתכן שדין ניעור קל יותר משאר טלטול מן הצד, והרי הוא מותר אף כשנעשה לצורך דבר האסור.

וכן לטלטל את הנר באחורי ידיו, או בין אצילי ידיו, כתב לעיל (סי' רעו ס"ק לא) שמותר, משום שנחשב הדבר כטלטול מן הצד.

[משנ"ב ס"ק טו]

עֵיִי אֵינוֹ־יְהוּדִים (20) וכו', אֶפְלוּ הוּא פְּסִיק רִישָׁה (21) וכו', עֵיִי קָטָן (22).

(20) ויכול גם לטלטל את הנר עצמו על ידי נבוי, וכמו שכתב הרמ"א לעיל (סי' רעו ס"ג). ובטעם הדבר כתב המשנ"ב שם (ס"ק לא), שמאחר שמותר לטלטל את המוקצה על ידי טלטול מן הצד, מותר לטלטלו על ידי נבוי בידים. ובשם המג"א כתב (שם), שאין לטלטל את הנר אלא אם כן צריך הוא לגוף המוקצה או למקומו.

(21) ובטעם הדבר כתב לעיל (סי' רגו ס"ק צט), שאמירה לנכרי נחשבת כאיסור שאין בו מעשה, ולכן יש להקל בו.

אמנם, לענין אמירה לנכרי ליטול נר של שמן ולרוץ עמו, כתב לעיל (סי' רעו ס"ק ל) שכיון שלגבי ישראל אסור הדבר משום פסיק רישא שיתקרב השמן אל הפתילה או יתרחק ממנה ויעבור בכך על איסור מבעיר או מבכה, אף לנכרי אסור לומר לעשות כן, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' רגו שם).

(22) ואם יש לפניו גם שוטה וכן קטן, כתב השר"ע לעיל (סי' רסו ס"ה) לענין מי שהחשיך לו הדרך ויש עמו מעות, שעדיף לתיתן לשוטה מאשר לקטן, שאף על פי שלקטן אין דעת, מימי לכשיגדיל יבא לכלל דעת.

ומי שיש לפניו חרש וקטן, כתב השו"ע (שם) שיתן את מעותיו למי שירצה, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק יג) שלכל אחד מהם יש מעלה שאין לחבירו, הדיינו, שלחרש יש מעלה בכך שלא יבא לכלל דעת, ואילו לקטן יש מעלה בכך שאין לו דעת כלל [מה שאין כן בחרש שיש לו דעת קלושה, וכמו שביאר שם ס"ק יב]. אמנם, אם הקטן הוא בנו, כתב הביה"ל שם (ד"ה יתנו) בשם הפמ"ג שיתנו לחרש, מאחר שחייב הוא בחינוך בנו. והוסיף, שהפמ"ג הסתפק שיתכן שגם אם החרש והשוטה הם בניו, קדמים הם לבנו הקטן, משום שאין הם בני חינוך כמו הקטן.

[משנ"ב ס"ק יז]

וְדוֹקָא אִם הוּא מְטַלְטֵל בְּנַחַת (23).

(23) ולטלטל שולחן שעליו נר שמן עם פתיל צף, דעת הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"ז עמ' נב) שאין צורך להיזהר לטלטלו דוקא בנחת, שהרי הפתיל צף עליו ואינו מתרחק מהשמן כלל.

הלכות שבת סימן רעז

נח

באר הגולה

ז' תוספות וקרא"ש
וגרין שם תוספת
בפרק יב ח שם
בגמרא

ג' (יג) * על השבּלָא. (יד) * מנער את השבּלָא והוא נופל אפלו אם הוא רולק, רק שלא יכּוּף לְכבוּתוֹ. הגה נטוב לעשותו (טו) * על־יְדֵי (ס) אינו־הוּדֵי בְמִקּוּם שְׂאֵינִי צָרֵף בְּלִצְפָן (כל ח). וְיִבְלָכְר שְׂיֵהָא גַר שֶׁל שְׁעוּהָ וְכִי־צָא כּוּ (טז) אוּ שְׂלָא יְהָא כּוּ שְׂמֹן, אָכַל אִם יֵשׁ כּוּ שְׂמֹן, (יז) * אִי אֶפְשֶׁר שְׂלָא יִקְרַבְנֵנוּ אֶל הַפְּתִילָה, וְנִמְצָא מִבְּעִיר. "וְאִם הֵנִיחוּ עֲלֶיהָ (יח) מִדַּעַת, אֶסוּר לְנַעֲרָה, שֶׁהָיָה הַשְּׂבָלָא (ו) הִיא בְּסִיסָה (פ'רושׁ, דְּבַר הַנוֹשֵׂא דְּבַר אַחֵר. תְּרוּםִים וְאֵת כְּנֹף. וְהָיָה בְּסִיסָה) לְדָבָר הָאֶסוּר. הגה ומכל מקום מִתָּר לְגַע בְּשִׂבְלָא * הוֹאִיל וְאֵינִי מְטַלְטֵל הַנֵּר, הִיא הַדִּין שֶׁמִּתָּר לְגַע (י) (יט) בְּמִנְיַת שְׂבָבֵית־הַכְּנֶסֶת *הַנְּהוּרֹת דּוֹלְקוֹת עָלָיו, וְהַלְכָּד שְׂלָא יִנְעָנַע (מִדְּבַר פְּסוּל):

באר היטב

צריך למקום השלחן וטלול השלחן אף שיש עליו גרות דאין נעשה בסיס, הואיל ואין דעתנו להניח הנרות שם כל היום אלא ע"ד שישלוקם הא"י למחר: ובכ"ש אם יש על השלחן דברים אחרים של הטר והם חשויים יותר מהטר דמחר לטלטלו אפלו כשהנרות על השלחן, כמ"ש סימן שי ס"ח וכו' בחוסי' דף מ"ז דאפלו כשהוא דולק שרי, צ"ש, ועמ"א. וה"ה שיש לטלטל כבהב"ב השטענדרע! אף כשהנר דולק עליו, א"י: (י) במונחה. הינו בקביעה, אבל

באר הגולה

שעלגבירי טבלא ולא העמיקו בענגנו, והנה נלמד שם המכלי שכן, משמע דתלמידא דין חולק בנה עם הירושלמי. זה נראה לי מפני חזקת הקשוא, ולמעשה צריך עי' 148: * על השבּלָא. עין במשנה ברורה מה שכתבתי, והוא הדין בכל זה לענין השלחן עם הנרות. ואף דאלהי רבה בשם הפרשה הביא דשלחן חשיב ולא נעשה בסיס לגר בכל גונו, לא סתמי פן, כי כפי"ה ונ"ש ונ"מג"א אברהם ושא"ר הרבה אחרונים משמע דלא סביר כן. ולפלא על הבאר היטב שהעמיק מאלהי דהוא והוא הדין שיש לטלטל מה ששורין שטענדרע! אף שר שצנה דולק עליו, דהלא כתב שם האלהי ונ"ש זה רק לכתובת הפרשה, והוא שנתתיק מתחלה דברי הב"ח וט"ו וטג"ד אברהם לענין השלחן, משמע דלא סבירא לה דמשום חשיבות לא יתקן בסיס, ואס"ן הוא הדין בנה: * מנער וכ"ר. ואף על־גב דממילא משלטל הנו, אפלו הכי שרי, דהוא רק טלטול מן הצד, אבל אסור לו להגביה את השבּלָא עם הטר אפלו אחר שכתב הטר, אם לא דהוא צריך לו למקום השבּלָא או במקום ש"א אפשר לנער משום פסידא, דאז מטר להגביה השבּלָא עם הטר למקום אחר ונאפלו כשהוא דולק, כיון דסוף־סוף בשוכח לא נעשה בסיס, כל זה מתבאר מלקפון בסימן ש"ט, עין שם: * על־יְדֵי אינו־הוּדֵי. עין בבאר הגמרא דהשעם, כושים דתישי לירושלמי המחמיר בנה, ומשמע מן הנמ"א דאפלו בנר של שצנה יש להחמיר שלא במקום הדחק, והשעם, דהוא קרוב לכבירי ויעין בהגהת מ"מג"א. אבל בשקב"ר בנה, לכלי עלמא מטר לנער השבּלָא בשב"ה ולהפיל הטר ואפלו שלא בנחת: * אִי אֶפְשֶׁר שְׂלָא יִקְרַבְנֵנוּ וכו'. נקט לשון קצרה, ובאמת יש לסיים: או שיתקנו ונמצא מקב"ה, וכמו שהביא הרא"ש מהירושלמי. ואף על־גב דהוא פסיק רישה דלא יחא לה, דלא מהני לה מידו בהוא כבירי, דהשקב"ר אידל לאבוד ששקב"ר, וכמו שכתב בהגהת מרדכי ונ"ל אפוקי בסעיף א בנר שמנח אחריו הדלת, דהשקב"ר נשאר לו אחר הכבירי, ונקמא לן דפסידא מתשאת לכלי עלמא, וכמו שכתב בסימן שכ בהג"ד אברהם סעיף קטן כא, מפל מקום אסורא איבא לרב הפוסקים: * הוֹאִיל וְאֵינִי מְטַלְטֵל הַנֵּר. הלשון דחוק, דבריי היא פסיק וטלוליה פ"כ"ן אסור, ועקר ההטר משום דגם השבּלָא אצ"ה מהטלולת, שהרי מנ"ר בקביעה, וכמו שכתב ה"ש"י, ואפלו אם נבלש דמחיי רמ"א אפלו שבב"א תלויה, ובש"ב דאפלו אם יתקנו על־יְדֵי־נָה מנ"ר טלטול מן הצד, כיון דאינו כיון לנודר ממש, וכדמשמע בא"י, והעיקר דבריי ליעיל בסימן רסה בבאר הגולה, פ"כ"ן קשה הלשון, הנהי לו לומר: הוֹאִיל וְאֵינִי מְטַלְטֵל הַנֵּר: ועין בסמ"ק: * והנרות. לפי מה שכתב הש"י דמנ"ר במונחה בקביעה, מטר אפלו בנר

משנה ברורה

(ס) אינו־הוּדֵי. וזו אפלו בשל שמן שרי, דפסיק רישה שרי על־יְדֵי אינו־ יהודי, כ"א: (ו) הִיא בְּסִיסָה. כתב הב"ח: הנרות שאנו מניחין על השלחן דעמנו לטל ע"י א"י ורינו בשב"ה ולא נעשה בסיס, צ"י סימן ש"ט ס"ד, ובפרט אם הוא במקום הפסד שנפל על המטפחת אין להחמיר כלל. וכתב ה"ש"י: וְל"י דאם נפל ניצוץ מן הטר על המטפחת או אפלו הטר עצמו, מטר לכ"כ לנער מקום ההוא, דהא ודאי שם לא שנה לומר הניחו דהא בשבת נפלו ואם גס"פן בכלל שוכח: (יג) על השבּלָא. והוא הדין בכל זה בזמננו לענין השלחן עם הנרות ואחרונים: (יד) מנער וכ"ר. כשצריך להשבּלָא¹⁴⁹, ואף על־גב דאפשר שיכתב הטר על־יְדֵי הנפילה, (יז) אפלו הכי מטר, דלא הוי פסיק רישה, ונקמא לן דב"ר שאין מתבאר מטר, וכתב במאירי, דווקא אם הוא מנער בנחת ודחינו שמטה השבּלָא ומורידו לארץ ואחר־כך הוא מנער, דאי לא הוי פסיק רישה, וכן משמע במהרי"ל, ונקמא לן האלהי רבה: (טו) על־יְדֵי אינו־הוּדֵי¹⁵⁰. וזו אפלו בנר של שמן שרי, דבמקום שאין מתבאר שרי על־יְדֵי אינו־הוּדֵי אפלו הוא פסיק רישה¹⁵¹, ומשמע במהרי"ל, דאם אין אינו־הוּדֵי מנ"ר יראה לעשות על־יְדֵי קטן¹⁵²: (טז) או שלא וכ"ר. רוצה לומר, שדולקת רק הפתילה וכ"ר קלה השמן: (יז) אִי אֶפְשֶׁר וכו'. ודוקא בנעיר אמרינן דהוא פסיק רישה, אבל טלטול בעלמא את השבּלָא או השלחן ממקום למקום (יד) שרי אפלו מנח עליו נר של שמן, דלא הוי פסיק רישה, ודוקא אם הוא מטלטלו בנחת¹⁵³: (יח) מנערת. בסימן שט וכתבאר שיש מחלקת אימת נקרא מדעת, אם בעינן דוקא שניחו על דעת שיהיה שם כל השבת¹⁵⁴, או אפלו רק בקניטחו לחוד, והנה הנרות שאנו מרליקין על השלחן, דעמנו לטלו למחר על־יְדֵי אינו־הוּדֵי¹⁵⁵, ודעת הש"א אומרים המקלין שם אין דינו כבניתי, ולא נעשה השלחן ותפסה בסיס לאסור¹⁵⁶, וכתב הב"ח, דאם נפל נר של שצנה או חלב על השלחן ואין אינו־הוּדֵי נאו (ט"ו קטן) מנ"ר לפניו, שרי לנער בעצמו¹⁵⁷, דבמקום פסידא סמכינן על המקלין הנ"ל דלא מקרי מניח פיון שהיה דעתו לסלק למחר. (טז) ואם היה מנח על השלחן בין השמשות גם ככרות ושאר דברים (ס) שצריך לשבת¹⁵⁸, פשיטא דהם חשוכים יותר מן הטר, (יח) דחינו מן השלחן הטר הדולקת¹⁵⁹, ונעשה בסיס לגביהו, וכמו שכתב בסימן שי סעיף ח, דהייכי דהוא בסיס לתר ולאסור ונתקור חשבו יותר¹⁶⁰, דהוא בטיל לגבי ההטר¹⁶¹ ושרי לכלי עלמא לנער. (יט) ואם אי אפשר לנער במקום זה משום פסידא¹⁶², דחינו שפסידא אינה דבר על־יְדֵי הפלת הטר במקום זה, ושא"י לטלטל השלחן למקום אחר¹⁶³ ולנער שם. ואם צריך למקום שעומד השלחן להושיב שם אינה דבר, ושא"י לטלטל השלחן ואפלו בעוד שהנרות דולקות עליו, כיון שהיה מנח עליו הלחם הצריך לשבת לא נעשה בסיס לאסור. ומנהג נובע המנהג שהנשים נהרות לחן כפר הצריך לשבת על השלחן קדם הדלקת הנרות¹⁶⁴, ומנהג נכון הוא, כדי שיהא (כ) מטר לטלטל את השלחן כשיהיה צריך¹⁶⁵, (כ"א) ורק אם הטר הוא של שמן, יותר מאד לטלטל השלחן בנחת כדי שלא יבוא לקרב השמן להפתילה או לכתב. ועין בפריי מגדים שמצדד לומר, דלאחר שכתב הנרות אינו ושא"י לטלטל השלחן עם המנורה שעליה, דהא יכול לנערה מתחלה, והוא שהיתה של מתכות וליבא פסידא בנערה¹⁶⁶: (יט) במונחה שבבית הכנסת. הינו בקביעה על מקום אחד, אבל אם היא תלויה, אפלו לגע בה אסור, שפקל ינענע, ואפלו בשקב"ר כבו תרומם: 1 עמנו להניח על־גב ספר וכו'ומה.

שער הציון

(י"ג) גמרא: (י"ג) סגן אברהם: (י"ד) פריי קדים: (טו) תוספתי תבת קטן סמהרי"ל הנ"ל: (טז) סגן אברהם: (י"ז) אחרונים: (י"ח) פן בארתי האחרונים, והפג"ד אברהם אויל בנה לשעמה לקמן בסימן רעט סעיף קטן ה, עין שם. ואף על־גב דלפי סברה הריב"ש שם¹⁶⁷ נדחה דברי המגן אברהם¹⁶⁸, מפל מקום סתמי כמותו, משום דהרבה אחרונים העתיקו דבריי להלכה: (י"ט) פל זה מגן אברהם ושא"י: (כ) דרך החיים וכו' אדם ושא"י. ועין בספר מצשה רוב דמחמיר בנה, ונראה דשעמו משום דחשש לכתוב הריב"ש דלקמן. ומנהג הטולם להקל בהפג"ד אברהם ושא"י¹⁶⁹: (כ"א) פריי קדים:

הַלְבוּת שַׁבַּת סִימָן רַעַח

ד' מֵתָר לְהַנִּיחַ גַּר שֶׁל שַׁבַּת מִבְּעוֹד יוֹם עַל-גַּבֵּי אֵילָן וְיִדְלַק שָׁם בְּשַׁבַּת. (כ) דְּלִיכָא לְמַחֲשׁ דְּלִבְשִׁיכְבָּה לְשַׁקְלָה מִנְּחָ וְנִמְצָא מִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמַּחְבֵּר. (כא) אֲבָל אֵין מְנִיחִין גַּר שֶׁל יוֹם-טוֹב עַל-גַּבֵּי אֵילָן, דְּשַׁקְלִיל וְנִמְצָא לָהּ וְנִמְצָא מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֵילָן: ה' מֵתָר לְכַפּוֹת (כב) קַעֲרָה עַל-גַּבֵּי (ד) הַגַּר בְּשַׁבַּת (כג) * פְּדִי שְׁלָא יֵאָחֵז הָאוּר בַּקּוּרָה:

רַעַח שְׂיָכוּל לְכַבּוֹת הַגַּר בְּשָׁבִיל הַחוּלָה, וְבוּ סְעִיף אַחַד:

A (א) * מֵתָר (ב) * לְכַבּוֹת הַגַּר * בְּשָׁבִיל שְׂיִישׁוּן (ג) * הַחוּלָה שְׂיִישׁ בּוּ סַבְּנָה:

א שַׁבַּת כִּיט וְל

פֶּאָר הַיִּטֵּב

יִקְבֵה הַגַּר, ט"א. מֵתָר לְכַפּוֹת פְּלִי עַל הַגַּר מִשּׁוּם דְּרַחֲוֵי אַרְצָן, בֵּין בְּשַׁבַּת בֵּין בְּיוֹם, רַשִׁיל ס"ב דְּבַעֲיָה:

אם היא תלויה אפילו לגע בה אסור, שבקל ונענע, ט"ו, ע' סימן שח: (D) הַגַּר, ע' סִימָן שִׁי ס"ו, וְצָרִיךְ שְׂיִישׁוּת מֵעַט אֲוִיר מִתְּחִיבָה, דְּאֵלִיב:

בְּאוּר הַלְכָה

שֶׁל שָׁקֵן, אֲבָל אִם נִפְרַשׁ דְּמֵתָר אֶפְלוּ בַּמְנוּחָה תְּלוּיָה, וְכַמוּ שֶׁכַּתְּבוּ לְמַעְלָה וְנוֹטִים וְסִימָן שֶׁח אֵין רָצוּהָ לְהַפְּדוֹ⁽⁴⁾, דְּהַסֵּם הַכּוֹנֵה בַּמַּחְבֵּר לְגַדְוִיד מִשֶּׁשׁ, וְצִיָּן אֵלֶיָּה רַבָּה בְּסִימָן רַסָּה⁽⁴⁾, עַל-פְּרִיחַ דְּמַרְי רַק גַּר שֶׁל שְׁנֵיהֶן דָּאִי לֹא הָבִי זֵה אֲסוּר אֶפְלוּ גַּנְיָה בְּעִלְמָא מִשְׁעֵם שֶׁן נְבֹא עַל-יְדֵי הַנְּגִיעָה לְנֹדוּד וְנִשָּׂח שֶׁשָּׁמֵן אֶל הַשְּׁחִילָה וְהַתְּחִיב מִשּׁוּם מְבַעֵיר, וְכַדְלֵעִיל בְּסִימָן רַסָּה בַּהֲגָוָה, וְכַמוּ שֶׁכַּתְּבוּ הַחֲלִיָּה רַבָּה בְּשֵׁם הַחֲלִי-צָבִי, שׁוּב עִנְיָתִי בַּמַּרְדְּכִי פֶּרַק כָּל כַּתְּבִי, וּמִשְׁמַע שֶׁם דְּמַרְי בְּקַבּוּעָה, פְּהַטִּיז, וְכַתְּבוּ שֶׁם שֶׁהַתִּיר לְגַע בְּפַעְמָד שְׁלִפְנֵי אַחֲרֵי-הַקְּדָשׁ וְכוּ', עֵין שָׁם: * הַגַּר, כְּתֹב הַתּוֹסֵפֶת-שַׁבַּת, הַגַּר שֶׁל חֵלֶב יֵשׁ לְזַהַר מִשּׁוּם הַנְּעִיף שְׂוֹלָה לְמַעְלָה אֶל הַקּוּרָה, כְּדָאִיתָא בְּיַרְהוּדֵי עִימָן קַה: * פְּדִי וְכוּ'. עֵין בְּמַשְׁנֵה בְּרִירָה, וְאִם הַקַּעֲרָה נִוְנַעַת בְּקוּרָה עַל-יְדֵי-זֵה, מִשְׁמַע בְּלִבְוִשׁ לְפִי מַה שֶׁבָּעִרוּ הַחֲלִי וְזִטְא [דְּאֲסוּר, וְטַעֲמֵי מַתָּא דְּלִקְמָן סִימָן שִׁי עַד ר' דְּכַתְּבוּ שֶׁם הַמַּחְבֵּר: וְכַלְבֵּד שְׁלָא יַעַב בּוּ, וְכַמוּ שֶׁכַּתְּבוּ שֶׁם הַמַּגְוֵר-אֲבָרְהָם בְּשֵׁם הַתְּרוּמָת-הַתְּשׁוּן דָּאִם הַנְּגִיעָה הִיא לְצַרְף דְּבַר הַמְּקַצֵּץ אֲסוּר, וְהַכָּא נִמְי הִלָּא הִיא לְצַרְף הַקְּדוּשָׁה, וְכַן מִשְׁמַע מִמְּגוּוֹ-אֲבָרְהָם בְּסִימָן-קָטָן ט. אֲכָן לִפִּי מַה שֶּׁפָּסַק שֶׁם הַגַּר"א דְּגִיעָה מֵתָר כְּכַל גּוּנִי⁽⁴⁷⁾, אִם-כֵּן גַּם בְּעַנְיָנוּ מֵתָר:

* מֵתָר וְכוּ'. עֵין בְּמַשְׁנֵה בְּרִירָה מַה שֶׁהַתְּשׁוּת מִשֶּׁם הַרַמְבַּ"ם. וְהוֹסֵפֶתִי מִכַּח 'הַחוּלָה', כִּשּׁוּם דְּמִזְכָּר לְהַמְעֵן בְּלִשְׁנָה הַחֲוֹלָה קָאִי. וְהֵנָּה בַּפְּרִי-מִגְדִּים מִשְׁמַע שְׁלָא רָצָה דְּבַר הַרַמְבַּ"ם אֵלוּ, וְדַע, רַמְה שֶׁכַּתְּבוּ הַרַמְבַּ"ם בְּשָׂאִי אֶפְשֵׁר לְהוֹצִיא, וְרָצָה לִמְר, הִיכָא דְּחֻשְׁשִׁים שֶׁן עַל-יְדֵי טַלְטוּלֵי וְכַד עַל-יְדֵי חֲלִי יוֹרֵר, וְכַדְלִקְמָן בְּסִימָן תְּרִיחַ סְעִיף א⁽⁸⁾ [וְצִיָּן בְּמֵאִירֵי עַל שַׁבַּת כְּסוּבָא זו', וּמִשְׁמַע לְקַוָּרָה דְּהוּא סוּכַר דְּהַסְּפִינָא אֲנִי בְּשֶׁאֶפְשֵׁר לְהַפְּסִיק בַּמַּחְבֵּר, וְאֶפְלוּ הָבִי מֵתָר בַּחוּלָה שְׂיִישׁ בּוּ סַבְּנָה אֵף לְרַבִּי יְהוּדָה⁽⁹⁾, וְיֵשׁ לְדַחֲתוּ אַעֲת, עֵין שָׁם]. וְגַרְצָה דְּהַרַמְבַּ"ם אִם אֶפְשֵׁר לְעַשׂוֹת עֵצָה אַחֲרָת, לְבַד דְּאִשְׁרָא אִיכָא גַם חֵיב סָסָת אֵיכָא, דָּאִי לֹא הָבִי לִוְקָמֵי הַגְּמָרָא שָׁם בְּאֶפֶן זֵה, וְהַכָּה קִמְנֵי 'סְטוּר' וְלֹא 'מֵתָר', עֵין שָׁם, וּמִכָּל מִקוּם יֵשׁ לְעַן לְדִינָא, דְּאֶפְשֵׁר דְּהוּ דוֹקָא לְרָצוּהוּ דְּסַבְּכִיָּא לֵה מְלָאכָה שְׂאֵין צָרִיךְ לְגוּפָה חֵיב עֲלֵיהּ, אֲבָל לְהַפְּסוּקִים דְּפִשְׁרֵי, אֶפְשֵׁר דְּמֵתָר לְכַתְּחַלָּה בַּחוּלָה שְׂיִישׁ בּוּ סַבְּנָה כְּכַל גּוּנִי, וְאֵין לְהִבְיָא רָצָה לְסַבְּכִיָּא מִנְּחָ יִלָּא מִשְׁנֵי הַגְּמָרָא, דְּהַבְּרִיחָא דְּרַבִּי אִלְשֶׁכָּי דְּחָתִיב רַבִּי שְׁקֵטוֹן מִרְי בַּחוּלָה שְׂיִישׁ בּוּ סַבְּנָה כְּתִנְיָתִין וְכַד לֹו עֵצָה אַחֲרָת, וְהַכִּי אֲסוּר, דְּאֶפְשֵׁר דְּהַגְּמָרָא יוֹרֵר רְבוּתָא קָא מִשְׁמַע לֵן, דְּאֶפְלוּ בַּחוּלָה שְׂאֵין בּוּ סַבְּנָה אֲסוּר לְכַתְּחַלָּה, וּמִכָּל מִקוּם לְדִינָא נְרָאָה לְהַסְּתִיר לְכַלֵּי עֲלָמָא הִיכָא דְּיֵשׁ לֹו עֵצָה אַחֲרָת לְהַסְּתִיר הָאוּר עַל-יְדֵי פְּפִית פְּלִי וְכַדְוִעָא כְּזוּ, כִּי בְּאֲסוּר בְּכֵהָ אֵף דְּהִיא מְלָאכָה שְׂאֵין צָרִיךְ לְגוּפָה מִכָּל מִקוּם כְּפִנֵי שְׁהִיא קְרוּבָה מְאֹד לְאֲשַׁר הוֹרָה לֹא יַעַז לְהַקְּל כַּה, וְכַמוּ שֶׁכַּתְּבוּ הַפְּרִי-קַנְדִּים דְּהַכִּי אֲסוּר בְּגְמָרָא אֵף לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בַּחוּלָה שְׂאֵין בּוּ סַבְּנָה⁽¹⁰⁾, וְכַשָּׂאֵר שְׁכַהֲתִים קִימָא לֵן דְּמֵתָר לְיִשְׂרָאֵל לְחַלֵּל אֵף בַּחוּלָה שְׂאֵין בּוּ סַבְּנָה, וּבַפְּרַט דְּבַר שְׁהַרַמְבַּ"ם חֵיב חֲטָא, וְכַמוּ שֶׁכַּתְּבוּ לְמַעְלָה, הֵיאָךְ נְבֹא אֲנַחְנוּ לְהַקְּל לְבַתְּחִלָּה: * לְכַבּוֹת וְכוּ'. עֵין בְּמַשְׁנֵה בְּרִירָה דְּהוּא הִדִּין לְהַדְּלִיק, בֵּן פְּתַב טַרְמָפִ"ם בְּצָרִיךְ בַּ מַּהֲלָכוֹת שְׁפָתָה, וְצִיָּן בְּסִימָן שַׁח בְּצָרִיךְ אֲבָרְהָם סְעִיף-קָטָן ז' מַה שֶׁכַּתְּבוּ שֶׁם לְדַעַת רַשִׁי⁽¹¹⁾, וְאֶפְשֵׁר דְּאֶפְלוּ לְרַשִׁי גַּם-כֵּן יֵשׁ לְהַתִּיר הַהַדְּלָקָה כְּדִי לְזָאוֹת אֵיזוּ דְּבַר הַצָּרִיךְ לוּ, וְגַם שְׂדַעַת הַחוּלָה מִתְּחִיב כְּזוּ⁽¹²⁾, עֵין לְקַטָּן סִימָן שֶׁל בְּמַגְוֵר-אֲבָרְהָם סְעִיף-קָטָן ב' לְעַנְיָן יִלְדֵת⁽¹³⁾, וְיֵשׁ לְצִיָּן לְפִי זֵה, לְכַה אֲמָרוּ שֶׁם בְּצָרִיכָא: אִם הִקְטִיב צָרִיכָה לְגַר וְכוּ', אֶפְלוּ בְּסַתְמָא נִפְשִׁי, דְּהִיא בַּחוּלָה שְׂשֵׁשׁ בּוּ סַבְּנָה, וְכַשָּׂאֵר לְחַלֵּל אֵתָא שֶׁם בְּסַתְמָא: וּמְדַלִּיקִין לָהּ הַגַּר, וְעֵין שֶׁם בְּבִאֵר הַלְכָה⁽¹⁴⁾, וּמִכָּל מִקוּם נְרָאָה דְּאֶפְלוּ לְדַעַת הַרַמְבַּ"ם אֵין מֵתָר רַק לְהַדְּלִיק הַגַּר כְּדִי שְׁלָא יֵשׁ בַּחוּלָה בַּחֲשָׁךְ, אֲבָל לְהַסְּתוֹת הַגַּר כְּדִי שְׂאֵיִר יוֹרֵר בְּטוֹב אֲסוּר⁽¹⁵⁾, כִּי שַׁבַּת לֹא הַתֵּר רַק מַה שְׁהוּא הַכְּרַם לו', וְצִיָּן בְּסִימָן שַׁח סְעִיף טו⁽¹⁶⁾: * בְּשָׁבִיל שְׂיִישׁ וְכוּ'. לְקַוָּרָה לֹא הָיָה לוּ לְהַלוֹת כְּלָל בַּחוּלָה שְׂשֵׁשׁ בּוּ סַבְּנָה, רַק בְּאִם עַל-יְדֵי מְנִיעַת הַשָּׁנָה יְבֹא לְיַדִּי סַבְּנָה שְׂרִי וְאִם לֹא אֲסוּר, וְכַן רְאִיתִי לְאַחַד שַׁכְּתָב כּוּ, וּמִשְׁמַע שְׁהוּא מְפַרֵשׁ כֵּן דְּבַרִּי הַגְּמָרָא וְהַשְּׁלַחֲוֹן-צָרִיךְ הוּא כְּפִשְׁטוֹ מִשְׁשׁ, וְהַטַּעַם, מִשּׁוּם שֶׁנֶּחֱמָה כְּפֵה הַחוּלָה כְּמוּ שְׂאֵמָרוּ חוּ"ל, לְכָךְ הַתִּיר לוּ הַכְּבֵּה בְּשָׁבִיל זֵה בְּסַתְמָא, דְּעִילֵיל לְהַתְּנַפֵּא עַל-יְדֵי-זֵה, וְגַם עַל-פְּלִפְנִים לְחִיּוֹת חִי שְׁעָה יוֹרֵר בְּשָׁבִיל זֵה, דְּגַם עַל זֵה נִפְּשׁ לְדַחֲתוּ [עֵין בְּסִימָן שַׁח סְעִיף ד⁽¹⁷⁾], וְכַן כְּתֹב הַחֲלִיָּה רַבָּה וְהוֹסֵפֶתִי שַׁבַּת, [וְכַלְתֵּי הַשָּׁנָה אֶפְשֵׁר שְׂיָכְבֵּד עַלִּי חֲחִלִּי וְיִסְתַּפֵּן יוֹתֵר⁽¹⁸⁾], וּמִיָּהוּ, אֶפְלוּ בַּחוּלָה שְׂאֵין בּוּ סַבְּנָה, אִם הוֹסֵא אֲוִיר עַל-יְדֵי מְנִיעַת הַשָּׁנָה יִתְגַּבֵּר עֲלֵיו חֲחִלִּי יוֹרֵר וְאֶפְשֵׁר שְׂיָכְבֵּד עַל-יְדֵי מְנִיעַת הַשָּׁנָה, גַּם זֵה שְׂרִי, וְהַשְּׁלַחֲוֹן-צָרִיךְ קָא מִשְׁמַע לֵן דְּבַחוּלָה מִסְּפָן גַּם בְּסַתְמָא שְׂרִי: * הַחוּלָה שְׂשֵׁשׁ וְכוּ'. אֲבָל בְּשָׁבִיל חוּלָה שְׂאֵין בּוּ סַבְּנָה אֲסוּר לְכַלֵּי עֲלָמָא, וְכַדְוִעָא, וְהָבִי אֵימָא בְּגְמָרָא, וְאֵין לְהַקְּשׁוֹת מִיָּה דְּאֵימָא לְקַמָּן בְּסִימָן שֶׁלֵּר בְּסוּפּוֹ דְּהַתִּירוּ לְכַבּוֹת בְּרַשׁוּדֵי-הַרְבִּים אֵף גַּחְלָת שֶׁל עֵין בְּשָׁבִיל שְׁלָא יוֹדֵק בַּה⁽¹⁹⁾, וְהַטַּעַם מִשּׁוּם דְּהוּא מְלָאכָה שְׂאֵין צָרִיךְ לְגוּפָה, כְּדָאִיתָא

שְׂעֵר הַצִּיּוֹן

(כז) רַשִׁי שַׁבַּת קכ"א עִמּוּד א: (כח) וְרַמְבַּ"ם בְּפֶרֶק יב מִהַלְכוֹת שַׁבַּת: (כט) כֵּן מוּכָח מִמַּשְׁנֵי-יְהוּדָה: (ל) עֵין רַשִׁי וְיָשׁוּ וְבַר הַיִּטֵּב: (לא) מִגְוֵר-אֲבָרְהָם, וְלָזֵה נִהְבְּחוּ רַשִׁי קְרִיבֵר הַמַּחְבֵּר 'עַל-גַּבֵּי הַגַּר', שְׁהוֹסִיף רַשִׁי 'וְכַלְבֵּד שְׁלָא יַקְבֵּה'. מַטְהִי-יְהוּדָה ח"ל: (לב) גְּמָרָא, וְכַמוּ שֶׁפָּרַשׁ רַשִׁי שֶׁם בְּרַף ל עִמּוּד א ע"ש דְּהוּא הִדִּין לְשֶׂאֶר סְטוּרֵי דְּמַתְנִיחִין, וְכַשָּׂאֵר לֹו שְׁהוּא רַק סַבְּנָה נְבִי בְּכַד, אֲסוּר לוּ לְחַלֵּל שַׁבַּת וְכַבּוֹת, עֵין לְקַטָּן בְּסִימָן שַׁח סְעִיף-קָטָן ה' בְּמַגְוֵר-אֲבָרְהָם⁽⁶⁾ וְכַסִּימָן שֶׁלֵּר סְעִיף כו בְּבִגְיָה⁽⁷⁾:

הלכות שבת סימן רעז רעה

ביאורים ומוספים

פה העשויה ממתכת על גבי האש באופן שלא תתלבן המתכת [היינו אף אם תעמוד שם כל היום, אבל אם באופן שתעמוד שם כל היום היא תבוא לידי ליבוך, כתב שם שהדבר אסור אף אם דעתו לסלקו קודם לכן]. וכן כתבו הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יא הע' 2, והשו"ת שבט הלוי ח"א סי' צא).

45) בן כתב הרמב"ם (פ"ב מהל' שבת ה"א), וכמצויין בשע"צ (ס"ק כג). אכן, בפ"ט מהל' שבת ה"ז כתב הרמב"ם, שהמחמם את המתכת עד שתיעשה נחלת חייב משום מבשל וכמובא לקמן (סי' שיח ס"ק א), ויישב בשע"צ לקמן (שם ס"ק א) בשם הלח"מ, שמתחילה כשנעשה הברזל רך חייב משום מבשל, ולאחר מכן כשנעשית המתכת גחלת בוערת, חייב משום מבעיר, כיון שנעשה דבר השורף.

באופן אחר ביאר החזו"א (א"ח סי' נ ס"ק ט), שהדבר תלוי בכוחות האדם, שכשברצונו להתוך את המתכת ולעשותה גחלת, כדי שבעודה רכה יצור בה צורה, חיובו משום מבשל ולא משום מבעיר, וכשברצונו ללבנה כדי לצרפה, חיובו משום מבעיר ולא משום מבשל. והוסיף, שאף באופן שאין ברצונו לא לכך ולא לכך, מ"מ הדבר אסור, משום שלדעת הראב"ד (פ"ב מהל' שבת ה"א) בהימנע ממתכת יש משום בישול בכל אופן, ואף לדעת הרמב"ם אין הדין ברור להיתר.

[משנ"ב ס"ק כד]

אף יתיר להניח מעט אור בין הכלי להנר, דאם לא-כן יקכה הנר⁴⁶.

46) ובגדר כיבוי זה, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ל) שאין זה נחשב כגרם כיבוי, אלא ככיבוי בידים, שכמו שאי אפשר לשלהבת בלא שמן כך אי אפשר לה בלא אור.

[ביה"ל ד"ה סי' וכו']

אכן לפי מה שפסק שם הגר"א דגנישה מטר בכל גוניה⁴⁷.

47) וכרעה זו סתם במשנ"ב לקמן (סי' שי ס"ק כב).

ומה שכתב השו"ע שם (סי'ו), ובלבד שלא יגע בו, כתב המשנ"ב (שם) שכוונתו על דברים שעלולים להתנדנד, כגון ביצה וכדו'.

סימן רעה

ש"כ"ל לכבות הנר בשביל החולה

[משנ"ב ס"ק א]

דְרֻקָא בְשָׂאֵי אֶשְׁרֵי לְהוֹצִיא חֲחוּלָהּ לְמָקוֹם אַחֵר (וכו'), או עַל־יְדֵי הַיְצָאָה לְחֵדֵר אַחֵר, דְּאֵי לֹא הָיָה בְּנֵדָאֵי יוֹתֵר טוֹב לְטַלְטֵל מְקַצָּה מִלְעֵבֵר עַל אֶסוּר בְּבִיחָה².

1) ואם אינו יכול להוציא את החולה אלא לרשות הרבים, כתב לקמן (סי' שכט ס"ק ב) לענין דליקה שפרצה במקום שיש חולה או קטן, שלדעת המג"א מוטב לכבותה ולעבור על איסור דרבנן של מלאכה שאינה צריכה לגופה, מאשר לעבור על איסור הוצאה לרה"ר, כיון שלדעת הרבה פוסקים גם בזמנינו יש רה"ר

המשך בעמוד הבא

[ביה"ל ד"ה והנחת]

וּכְסִימָן שֶׁחַ אֵין רָצָה לְהַסְקָה⁴⁰, דְּהִקָּם הַפְּנֵה בְּמִבְּרָן לְנִדְנֵד מִקֶּשׁ, וְצִיָּן אֶלֶּיָּהּ רְבֵה בְּסִימָן רִסָּה⁴¹.

40) היינו ממה שכתב הרמ"א שם (סי'ג) שאסור לנגוע במוקצה באופן שמנדנדו על ידי זה.

41) שאף הוא כתב (שם ס"ק יב) לחלק בין המתכוין לנדנד, שאסור, ובין הנוגע בלא כוונה לנדנד, והדבר התנדנד מאליו, שמוותר.

[משנ"ב ס"ק כ]

דְּהָא קָמָא לָן דְּנֵר שְׁהַקְלִיקוּ בּוּ בְּאוֹתָהּ שֶׁבֶת אֶסוּר לְטַלְטֵל⁴².

42) ואכן לגבי כלים המותרים לשימוש בשבת, כתב לקמן (סי' שלו ס"ק יב) שאסור להניחם על האילן בערב שבת, שמתוך שהוא משתמש בהם תמיד יש לחוש שמא יבא להורידם בשבת מהאילן. אמנם דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ז הע' ג) שהיינו דוקא בכלים שרגילים להשתמש בהם תמיד, או כגון נר שהאדם נהנה ממנו בשבת ויום טוב, שבהם יש לחוש שיטלם מהאילן, אבל דבר שאין משתמשים בו תמיד, ואף אין דעתו ליהנות ממנו בשבת, מותר להניחו על האילן, שהרי לא מצינו איסור לתלות סל על אילן מבעור יום, וכן לא מצינו חיוב להוריד את כל החפצים מהאילנות מבעור יום.

[משנ"ב ס"ק כא]

אֶפְלֵי לְהַנִּיחוֹ מְעַבֵּר יוֹם־טוֹב, וְכִדְלִקְמֵן בְּסִימָן תְּקִיד סְעִיף⁴³.

43) וכפי שביאר שם (ס"ק לו), שביום טוב עצמו הרי אסור להניחו, משום שאף הנחת הנר על האילן נחשבת כשימוש באילן.

ובטעם הגזירה שלא להשתמש באילן, כתב השו"ע לקמן (סי' שלו ס"א) שחששו חז"ל שיעלה על האילן ויתלוט, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק ה), שהחשש הוא שמא יתלוט בכונה מענביו או עליו או פירותיו, ויתחייב חטאת.

[משנ"ב ס"ק כב]

אֶפְלֵי שֶׁל מְתָכּוֹת אֶסוּר⁴⁴, כִּי הִמְתְּמֵוּ חֲזֵב מְשׁוּם מְבַעֵר⁴⁵.

44) ושעור החימום שנאסר, כתב החזו"א (א"ח סי' לו ס"ק יא וסי' נ ס"ק ט) שאף שאינו חייב עד שתיעשה גחלת, על כל פנים אסור מדרבנן כבר משעה שהתחממה המתכת בשיעור שהיה סולדת בו, ויתכן שאיסור מהתורה כדן חצי שיעור.

אמנם, לענין נתינת קדירה ויקנית על גבי כירה בשבת כדי להניח את התבשיל על גבה [המבואר בשו"ע לעיל (סי' רנג ס"ג)], לא הזכיר המשנ"ב שאין לעשות כן בקדירה של מתכת, וביאר הגרי"ש אלישיב (שבות יצחק דיני שהיה וחזרה פ"ד אות ה) בדעתו, שדוקא בכפייית קערה על נר יש לחוש שמא תתאדם המתכת, כיון שהשלהבת גדולה וסמוכה לדופן הקערה, מה שאין כן בקדירה ויקנית המונחת על גבי הכירה, ששולי הקדירה רחוקים קצת מהגחלים, אף אם תתחמם המתכת בשיעור של יד סולדת, מ"מ אין לחוש שמא תתאדם בכך, ולפי זה מתבאר מדברי המשנ"ב שלא כדעת החזו"א שאסר גם בשאין המתכת מתאדמת, וכן כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' צג) שמותר להניח

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַעוּ

המשך מעמוד הקודם

35) ובאופן שהנכרי הוא מלצר בטעוה, דעת הגר"י קרליץ (חתו שני ח"ג פ"א סוף ס"ק ב) שאינו נחשב בחשבון הרוב, אבל באופן שהוא סועד יחד עם, הרי הוא נחשב בחשבון הרוב.

[ביה"ל ד"ה מחצה על מחצה]

יש להחזיר בפסקא, שכן סתם הקמח קסימן שכה קציף ט וקציף סז³⁶.
36) אמנם שם (ס"ק מז) כתב, שאע"פ שספק דרבנן לקולא, מ"מ כיון שהוא דבר שיש לו מתיירין אסור, וטעם זה לא שייך כאן בהדלקת נר, שהרי הוא צריך את אור הנר בשבת. ועוד, שאם ימתין עד מוצ"ש יכלה השמן שבנר.

ובספק ספיקא, שספק אם עשה הנכרי את המלאכה בשבת, וספק אם עשאה בשביל הישראל, כתב שם (ס"ק לב). לנבי פירות שליט נביר, שיש ספק אם ליקטם עבור ישראל, וכן יש ספק אם ליקטם בשבת, שהפירות אסורים משום שהם ספק מוקצה, אבל בלא זה היו מותרים משום ספק ספיקא.

33) ולאחר שכבה הנר הראשון, כתב לעיל (ס"ק יג) שישאל שעבר וצויה לנכרי להדליק עבורו נר, צריך לצאת מביחור.

[שעה"צ ס"ק כז]

כן מוכח מפרי"קגדים ד"קל הקעוזה השובה קעוזה קעוזה³⁴.

34) מדבריו כאן משמע שכל צרכי הסעודה נחשבים לצורך מצוה, אמנם לענין שבות דשבות ע"י אמירה לנכרי שמוותרת במקום מצוה, כתב לקמן (ס"י שכה ס"ק ט) שהוא רק במקום מצוה גמורה, כגון להביא ע"י נכרי יין לקידוש או תבשיל חם לסעודת שבת דרך כרמלית, ומה שכתב הרמ"א שם (ס"י) שהמיקל אפילו בשכר או שאר דברים אין למחות בידו, ביאר במשני"ב שם (ס"ק ט), שמדובר בדברים שאי אפשר להסתדר בלעזם אלא ברוח קצת, אבל בפירות וכיוצא בזה אין להקל, ואפילו כשכותנתו להתענג לכבוד שבת.

[ביה"ל ד"ה שהם יחד]

שהוא מקליק על השלחן על דעת הקס"ק אצל, וצ"ע³⁵.

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַעוּ

המשך מעמוד 112

משה (א"ח ח"ב ס"י טו) שמוטר לומר לנכרי לפתוח את המקרה, אע"פ שהוא פסיק רישא שחילק הנורה, כיון שאין הנכרי מתכוון לכך, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (ארחות שבת ח"ב פ"ג הע' קלו). מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (ששי"ב ח"ג פ"א הע' א), שכיון שהדלקת הנורה במקרה נעשית באופן קבוע ע"י פתיחת דלת המקרה, יתכן שנחשבת פתיחת הדלת למעשה הדלקה בידים ואסורה על ידי נכרי, אלא אם כן אין הנכרי יודע שבפתיחת המקרה נדלקת הנורה, וכן נוטה דעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת שם). ולענין פתיחת מקרה על ידי ישראל, ראה מה שכתבנו בביה"ל לקמן (ס"י שמג ס"א ד"ה מדברי סופרים).

[משני"ב ס"ק ל]

על-כן אין לומר זה לאינו-היה⁴⁶.

46) משמע שאסור לומר לנכרי לעשות פסיק רישא בשבת, אמנם לענין קדירה המונחת על גחלים, כתב לעיל (ס"י רג ס"ק נא) שיש מחמירים שלא להרימה אפילו ע"י נכרי, כיון שהוא פסיק רישא שוחתה בגחלים ויבעיר, ולצורך שבת יש לסמוך על המקילים. אכן מדבריו לקמן (ס"י רעו ס"ק טו) משמע, שמוטר בכל ענין פסיק רישא ע"י נכרי, וראה מה שכתבנו לעיל ס"י רג ס"ק עט, ולמעשה, לענין מי ששכח לכבות את הנורה במקרה, כתב בשו"ת אגרות

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַעוּ

המשך מעמוד נח

הגר"ש אויערבך אם חלה מונחת על שולחן השבת, גם אם היה מותר עליה, נחשב השולחן בסיס לה, כיון שעיקרו של השולחן מיותר לסעודת שבת, ראה ארחות שבת ח"ב פ"ט הע' תיד.

וכשאין הדבר חשוב אצל אנשים במידה שווה, כתב לקמן (ס"י שי ס"ק לג) שנקבע הדבר ע"פ חשיבות החפץ אצל הבעלים, ולא על פי חשיבותו אצל אנשים אחרים.

29) משמע מדבריו, שכיון שהנר השמן והפתילה אינם מוקצים אלא מחמת שהם נחשבים כבסיס לשלהבת, וכמו שהתבאר לקמן (ס"י רעט ס"ק א), אין חשיבות דבר ההיתר נמדדת כלפיהם, אלא רק כלפי השלהבת שהיא המוקצה עצמו. ולקמן (שם ס"י) כתב שיש למדוד את החשיבות כלפי השמן, שהנר נעשה לו בסיס.

ולענין בסיס המיוחד תמיד לדבר היתר, ואירע שהניחו בו מוקצה, מבואר לקמן (ס"י שי ס"ק לא) בשם הח"י אדם שהחפץ נאסר מדין בסיס, ונחשב היתר לענין זה, ואם משמש השולחן כבסיס לשני הדברים, דהיינו הן לבסיס של המוקצה והן למוקצה עצמו, נחשב הוא כבסיס לאיסור ולהיתר, ואינו נאסר, ולפי זה גם ללא ככרות יהיה

ואף אם יש לו ככרות נוספות לשבת ואינו צריך לככר זו דוקא, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק מוקצה פ"ז אות ה) שמי"מ כיון שדעתו לאכול ככר זו בשבת, חשובה הככר יותר מהשלהבת. וכן לגבי יין הנצרך לו לקידוש, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם) שנחשב הוא כחלק מסעודת השבת, שהרי בלעדיו לא יוכל לאכול את סעודת השבת.

ואף דבר היתר שאינו נצרך לו דוקא לשבת, כתב כשרית אגרות משה (שם) שמי"מ החפץ החשוב לאדם יותר, הוא החשוב יותר לענין בסיס, אף אם שוויו הממוני הוא פחות משל האיסור, כגון משקפיים הנצרכות לו מאד, וכן סידור או שאר כתבי הקודש, שחשובים הם יותר מסכום כסף גדול. אכן, אם יש לו זוג נוסף של משקפיים, כתב (שם) שסכום הכסף חשוב יותר.

מאידך, הגר"ש אויערבך (שולחן שלמה ס"י שי ס"ק כח אות ג) כתב, שלעולם חשיבות הדבר נמדדת באם היה צריך לוותר על אחד מהדברים, על איוה מהם היה מותר, ולפי זה, אם היה מעדיף לוותר על הככר או על המשקפיים ולא על סכום הכסף, נאסר הכסיס, אף על פי שהככר המשקפיים נצרכים לו כעת. [אמנם יש לזון, שאף לדעת

הלכות שבת סימן רעז

המשך מעמוד הקודם

דבריו יש לדון, האם סובר הפמ"ג שחל דין בסיס באמצע השבת נהיינו לאסור בטלול כל זמן שהמוקצה עליו, או שאף על פי שאין דין בסיס חל באמצע השבת, מ"מ כיון שהמוקצה היה מונח על השולחן מתחילת השבת, אף שאז לא חל דין בסיס מחמת הכבד, מ"מ כשהוסר הכבד חזר וניער על השולחן דין בסיס כלפי המוקצה שדיה מונח עליו מתחילת השבת (אחרות שבת ח"ב פ"ט הע' תיב).

ולמעשה, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק מוקצה פ"ז אות ו), שיש לנהוג כמו שכתב המנחת שבת (על קצושיע סי' פט ס"ק ז), שראוי להחמיר כדעת הפמ"ג, וכפרט בדבר שאין בו הפסד, ולכשירצה לטלטל את הבסיס, יניח עליו דבר היתר החשוב יותר מהמוקצה.

ולגבי הדין אם יש בסיס לחצי שבת, כתב לעיל (סי' רסו ס"ק כו) שאין דין בסיס חל באמצע השבת וכן צ"ח בביה"ל לקמן (סי' ש"ז ד"ה מטה) לדעת המג"א (סי' רסח ס"ק ב) שדעתו נוטה שלא חל דין בסיס באמצע השבת.

ולענין טלול דבר שמעשה בסיס בשבת, כתב במשנ"ב לקמן (סי' שי' ס"ק לו) שאסור. וכן כתב החו"א (א"ח סי' מח ס"ק ח), שמדברי הגמ' (ביצה כא, ב) שדנה ששיירי יין הנמצאים בכוס ששתה ממנה נכרי בשבת מחשיבים את הכוס לבסיס, מוכח שאסור לטלטל בסיס שמעשה בשבת, ולא הותר אלא לנער אותו. אכן כתב, שמדברי המג"א (סי' שח ס"ק ג) משמע שאף טלול מותר (וראה ברא"ה ובריטב"א (הובאו בשטמ"ק ביצה שם) שכתבו שהכוס נחשבת בסיס, הואיל ומיוחדת היא לשותת בה יין). והוסיף החו"א (שם), שלדעה זו הביאור בדברי הגמ' (שבת מה, ב) שכתבו שכן של תרנגולים נהפך לבסיס על ידי ביצת אפרוח שניתנה בו בשבת (וראה במשנ"ב לקמן (סי' ש"ט ס"ק יח)), הוא שהואיל ומיוחד הן לכך, נעשה בסיס אף בשבת עצמה.

וכתב החו"א (שם), שרק לדעת הבעל המאור אין דבר נעשה בסיס בשבת עצמה, אך לדעת החו"א גם בשבת עצמה נעשה בסיס, והוסיף, שיתכן שגם דעת הרמב"ן הרי"ן כדעת התוס'.

(36) ופמ"ג המצויים בזמננו, כגון פמוטי כסף או נחושת המתעקמים בנפילתם, דעת הגר"ש קניבסקי (אחרות רבינו ח"א עמ' ק"ט) שאין צורך לנערם, שהרי נפסדים על ידי זה, ופמוטי מתכת שנוכרו כאן, היינו פמוטי ברזל שהיו בזמנם שהיו עבים וקשים.

[שעה"צ ס"ק יח]

וְאֶף-עַל-גַּב דְּלִפֵּי קִבְרַת הַרִיב"ש שם³⁷ נִדְחָה דְּרִיז הַמַּגְן-אֲבֵנֵהֶם³⁸.

(37) שכתב (שו"ת סי' צג) לענין נר ששמו על גביו כבר לחם, שלעולם השמן שבנר חשוב יותר מכבר הלחם, כיון שצריך את השמן כעת בשעה שדולק, ולפי טעם זה, השמן חשוב גם מהכבדות שעל השולחן. [ואין לפרש שכונת המשנ"ב שמלשון הריב"ש נראה שהדיון הוא על השמן, ולא כהמג"א שהדיון הוא רק על השלהבת, שהרי כתב המג"א (סי' רעט ס"ק ה) שמה שהזכיר הריב"ש בלשונו 'שמן' כוונתו לשלהבת].

(38) וסברת המג"א הובאה במשנ"ב לקמן (סי' רעט ס"ק י). שאכן מנורה נטפלת לשלהבת ולא לשאר דברים החשובים ממנה, כיון שעיקר עשייתה בשביל השלהבת, מה שאין כן בשולחן וכיוצא בזה, שאם היה יותר המונח עליו חשוב יותר מהשלהבת, אין השולחן נאסר מחמתה. ולגבי מגש המיוחד להנחת הנרות, הסתפק הפמ"ג (סי' רעט א"א ס"ק י) אם דמה הוא למנורה ולא מועיל להניח עליו דבר היתר, או שכיון שמניחים עליו לפעמים גם דברים אחרים, מועיל להניח עליו דבר היתר, ובשרית אגרות משה (א"ח סי' כב אות יא) כתב לחלק בין מגש המיוחד לנרות, שלא מועיל להניח עליו דבר היתר, ובין מגש גדול שמניחים עליו גם דברים אחרים, שמועיל להניח עליו דבר היתר, וכעין זה דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק מוקצה פ"ז אות ח).

השולחן מותר בטלול ולא יאסר משום בסיס, שהרי הוא בסיס לא רק לשלהבת אלא אף לנר.

[משנ"ב ס"ק יח]

הַשּׁוֹבֵב יוֹתֵר³⁹, בְּטִיל לְגַבֵּי הַתְּהוֹמוֹת⁴⁰ וכו', פְּסִידָא⁴¹ וכו', לְמַקּוֹם אֶחָד⁴². (30) אבל אם האיסור הדיחור שווים כחשיבותם, כתב לקמן (סי' ש"ו ס"ק לג) שהבסיס נאסר.

(31) ואם הונח הדיחור על הבסיס שלא מרעת, הסתפק המנחת שבת (על קצושיע סי' פט ס"ק כ) בדיונו, והסיק שנחשב הדבר כבסיס לאיסור ולהדיר שמותר בטלול, וכן דעת הגר"ש אויערבך (ש"ש"כ פ"ב הע' רא). וכן היא דעת הגר"מ קרליץ (חוט שני ח"ג פ"ג ס"ק א), והוסיף לבאר שאף על פי שאין המוקצה אוסר את הבסיס אלא אם כן הונח עליו מרעת, אין זה אלא משום שאיסור בסיס חל על ידי הקצאת מקום, ואין הקצאה אלא מרעת, אבל לגבי הדיחור אין צורך בהקצאה, שכיון שמונח על הבסיס דבר היתר החשוב יותר מהאיסור, אינו נחשב כבסיס לאיסור. מאידך, דעת הגר"ח שיינברג (שלמי יחדיה, קונטרס בעניני מוקצה סי' בא) שמאחר שדיה כדעתו שהבסיס ישמש את המוקצה בלבד, אם כן הקצהו לצורך המוקצה, ונחשב כבסיס ואסור בטלול.

(32) ואם אינו יכול לנער מחמת איסור, כגון מחמת כיבוי וכדו', דעת הגר"ש אויערבך (ש"ש"כ פ"ב הע' קסט) שאף באופן זה נחשב שאי אפשר לנער, ומותר לטלטלו, ושלא כמו שהסתפק התהלה לדוד (סי' רעט ס"ק ט) שמה באופן זה אינו נחשב שאינו יכול לנער, ואסור לטלטלו.

(33) ובטעם הדבר, כתב לקמן (סי' ש"ט ס"ק יז) שמאחר שמטלטל את האיסור יחד עם ההיתר, נחשב הדבר כטלול מן הצד, שמותר כשכונתו לצורך ההיתר.

וכן ללמוד בשבת על גבי שולחן שיש עליו מוקצה, כתב בשעה"צ לקמן (שם ס"ק יט) שאם אי אפשר לנער את המוקצה מעליו, מותר, שאף על פי שדאי יתנועע המוקצה על ידי הלימוד, מ"מ הרי זה טלול מן הצד לצורך דבר המותר.

ועד היכן מותר לטלטלו, צ"ח בביה"ל לקמן (סי' ש"ט ס"ד ד"ה יכול) לדברי הרעק"א בהגהותיו, שכתב בשם רש"י (שבת קמב, ב) שאינו מותר לטלטלו רק עד מקום שבו יכול לנער את המוקצה מעליו, אלא שתמה עליו ממה שהתיר הרמ"א לעיל (סי' רסו ס"ב) לטלטל מוקצה שבידו לכל מקום שרצה.

[משנ"ב שם]

קָדַם הַדְּלִקַת הַנְּרוֹת⁴³ וכו', קְשִׁיחָה צְרִיף לִזְכּוֹר, וְלִקְיָא פְּסִידָא בְּנִצּוּרָה⁴⁴.

(34) אף על פי שמשמעות לשונו שתלוי הדבר בשעת הדלקת הנרות, היינו מפני שמאותה עעה האשה מקבלת שבת, מ"מ התבאר בפמ"ג (א"א סוף סי' רעט) שדין 'מינו דאיתקצאי' אינו תלוי בשעת קבלת השבת, אלא בזמן בין השמשות. וכן כתב במנחת שבת (על קצושיע סי' פט ס"ק ו) בביאור דברי החיי אדם (נשואו מקור דברי המשנ"ב), וכן נקטו להלכה הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לד אות כו) והגר"ש אלישיב (שבות יצחק מוקצה פ"ז אות א). ובטעם הדבר כתב הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה שם). שיתכן שהוא משום שהמקבל שבת קודם זמן בין השמשות עדיין מותר לו לומר לאחר לעשות מלאכה, ולכן אין החפץ נחשב כמוקצה.

(35) ולענין טלול השולחן לאחר שנאכלה הכבד, נחלקו הפוסקים, שלדעת השו"ע הרב (סי' יז) אין השולחן נעשה בסיס לנרות, משום שלא חל דין בסיס באמצע השבת, ואילו לדעת הפמ"ג (סי' רעט א"א סוף הסיומן, וסי' ש"ט משב"ז ס"ק א) אסור לטלטל את השולחן. ובטעם

הלכות שבת סימן רעז

המשך מעמוד קודם

[שעה"צ ס"ק ט] והגרש"ז אויערבך (תשובה מכת"י, הובאה בשבת יצחק שם) כתב, שמסתבר שמגש העשירי לנרות אינו דומה למנורה, כיון שרגילים בשבת להניח עליו דבר חשוב של היתר, כגון סידור או גביע של כסף.

הלכות שבת סימן רעז

המשך מעמוד נט

את דעת שאר הפוסקים לגבי טלטולם, אכן, לגבי מכשירים חשמליים המופעלים על ידי סוללה, כגון שעון וכדו', דעת הגר"צ קרליץ (שם) שאינם מוקצה, כיון שאין זרם החשמל מתחבר למכשיר מבחוץ אלא המכשיר החוללות בכלי אחד, ולכן נחשבים הם ככלי אחד ומותר לטלטלם.

ולגבי מטרה חשמלית, כגון פנס, כתב בשו"ת אגרות משה (אוי"ח ח"ה סי' כב אות לה) שלמרות שמעיקר הדין אין היא מוקצה (כשיטתו הנ"ל בשאר מכשירי חשמל), מי"מ אסור לטלטלה מפני שהיא דאי לנר, אמנם, לגבי נורת בקרה הדולקת על גבי מכשיר חשמלי, כגון מיחב, כתב שם (סי' כא אות ד) שאינה אוסרת את הכלי בטלטול, כיון שנטפלת היא לכלי, מאידך, הגרש"ז אויערבך (שם) נקט, שאין חילוק בין פנס חשמלי לשאר מכשירי חשמל, וצידד שמותר לטלטלו. [אכן, בספר מאורי אש (פ"ב ד"ה ע"מ 78 אמנם זאת, וכמהדורה החדשה פ"ב ע"מ ג ע"מ קיד) כתב הגרש"ז אויערבך, שאף אם מן הדין מותר לטלטל מנורה חשמלית, מי"מ למעשה אין לטלטלה, כיון שהדבר נראה כעובדין דחול גמור, ויש לחוש שיחשבו המון העם שהיתר הטלטול הוא מחמת שאין בה אש, ויבואו להדליקה בשבת].

2) וכשכבר נרות השבת באמצע בין השמשות, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לד אות כז) שלמרות שלענין דין מוקצה צידד שאין דבר נעשה מוקצה לכל השבת אלא אם כן היה מוקצה במשך כל זמן בין השמשות [והובאו דבריו לקמן (סי' שט ס"ק יט)], מי"מ לענין נרות שבת, יתכן שהם נעשים מוקצה אף אם זרקו רק חלק מומן בין השמשות, וביאר, שבנרות הרי התחדש דין נוסף בשריע לעיל (סי' רסג ס"ד), שיש אומרים שאסור לטלטלם ולגעת בהם משעה שהודלקו, ולכן אף אם כבו באמצע בין השמשות, כבר הל עליהם איסור טלטול מוקצה בשעת הדלקתם, ושייך לומר בהם 'מיגו דאיתקצאי'.

3) אמנם, לגבי בהמה שנשחטה לצורך חולה בשבת, כתב השו"ע לקמן (סי' שיח סי"ב) שאין בה דין מוקצה, למרות שבבין השמשות לא נשחטה עדיין ולא היתה ראויה לאכילה, וביאר המשגיב שם (סי' ח), שלא הל עליה דין מוקצה משום שבבין השמשות לא רחאה בידים מלחשתמש בה, אלא רק לא היתה ראויה מצד עצמה, משאי"כ כבר שכשהדליקו אותו בבין השמשות הרי דחאו בידים שלא להשתמש בו באותו זמן, ומיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכל השבת. והחז"ק ביאר (ארי"ח סי' מא ס"ק ד), שגם אינו עומד לשימוש בשעה שהוא דולק, ולכן כשהדליקו נעשה מוקצה, משאי"כ בהמה שעומדת לאכילה בכל עת, ורק מחמת האיסור לאכול ללא שחיטה אינה ראויה לאכילה בשבת, ולכן כשנסתלק האיסור מותרת היא באכילה.

4) וכן לגבי מתג חשמל, שבבין השמשות היה אסור להורידו או להעלותו מפני שבכך היה מדליק או מכבה, כתב הגרש"ז אויערבך (שכתב לישראל ע"מ שג, ששייך פלג הע' קיד) שגם בשעה שנפסק הזרם אסור להורידו או להעלותו משום שהוא מוקצה, שהואיל ואיתקצאי לבין השמשות מחמת איסור מלאכה, איתקצאי לכל היום. וכן כתב בשו"ת מנחת

שכל עוד שהשלהבת דולקת, אין הדרך לטלטל את הנר מחשש פן תכבה, וכן מחמת שאינה עשויה להיטלטל כלל אלא להשתמש בה במקומה, ודבר שאינו עשוי להיטלטל כלל נחשב מוקצה אף אם נהנה ממנו בשבת. והקשה הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יד) על דבריו, שלפי זה נר הנמצא בתוך עששית, שאין חשש שיכבה בטלטולו, לא יחשב מוקצה אם ידויה בדעתו ללכת עמו בשבת, והרי לא מצינו סוג מסוים של נרות שמותר בטלטול בשבת. ועוד העיר, שבימות החול בהרבה מקרים אין בני אדם נמנעים מטלטול הנר ממקום למקום כשהשלהבת דולקת, כגון על מנת להאיר במקומות החשוכים, וכפרט בשכבר אין לו צורך בנר במקום שבו הוא נמצא.

ולכן כתב הגרש"ז אויערבך (שם), ששלהבת נחשבת מוקצה משום שאינה כלי, וכן ביאר בשו"ת אגרות משה (אוי"ח ח"ג סי' נ). והוסיף הגרש"ז אויערבך (שם), שאף אין להחשיב את השלהבת כחלק מכלי מחמת שמשמשת יחד עם הנר, כיון שהאש נדונית כדבר בפני עצמו, הן מפני חשיבותה, והן מפני שמתחדשת כל רגע. וכשם הגרש"ז אויערבך הובא (ארחות שבת ח"ג בירורי הלכה סי' ב אות כא וח"ב פ"ט הע' רמא), שכוין שהשלהבת היא דבר השורף ומויק ואין השימוש בה נעשה אלא בהירות יתירה, לכן אף שהיא ראויה לשימוש של אור, מי"מ אין להחשיבה ככלי המוכן לשימוש, אמנם בדיט שמותר להשתמש בשלהבת עצמה לבישול וכדו', שימוש זה שהוא חשוב יותר, מחשיב את השלהבת לראויה לשימוש ומפקיע ממנה דין מוקצה.

ומכשירים חשמליים שיש בהם חוט להט שמתלבן ומתחמם, כגון תנור חימום, פלטה חשמלית או שמיכה חשמלית, כתב בשו"ת אגרות משה (שם) שאינם נחשבים מוקצה מחמת החוט הלהט, מפני שחוט זה נחשב ככלי, ששימושו הוא להתלהט, מה שאין כן שלהבת של נר, שאינה כלי [וראה מה שכתבנו לקמן (סי' שח ס"ק י), אם נחשבים ככלי שמלאכתו לאיסור]. והגרש"ז אויערבך (שם) ביאר, שבכלים אלו אין שלהבת העומדת בנפרד מן הנר והפתיחה, אלא החוט בלבד הוא שמתלהט, ואף הלהט שבו אינו מתחלף ומתחדש אלא קבוע תמיד, ועל כן יתכן שנחשב הוא ככלי. והוסיף, שיתכן שיהיה מותר לטלטלם אף לדעת החז"ק, מפני שאין חשש שתכבה בהם האש, ואף אין מקפידים עליהם שלא לטלטלם ממקום למקום, ורק באופן שהודלקו מכשירים אלו בשבת עצמה [על ידי שען שבת], יתכן שלדעת החז"ק נחשבים הם כמוקצה משום נגוד.

מאידך, דעת הגרש"ז אלישיב (שבת יצחק מוקצה פ"ד אות א ס"ק ד), שאיסור טלטול השלהבת לא נתבאר כל הצורך, ולכן יש לדון מכשירי חשמל אלו כשלהבת, ואסור לטלטלם משום מוקצה. וכן דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני ח"ג פמ"ב ס"ק א אות ג), שכתב שיתכן שאף מכשירי חשמל שאין בהם חוט המתלהט, כגון מאוורר, נחשבים מוקצה כשלהבת, מחמת שמוכרחים הם להיות מוחזקים לזרם החשמל וטלטולם מוגבל, ודומים הם לשלהבת שאינה עשויה להיטלטל, כמבואר בחז"ק (שם) [וראה לקמן (סי' שח ס"ק י) שכתבנו

